

П Р И К А З И

ГОДИШЊАК ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У САРАЈЕВУ, књ. I, Сарајево, 1953, стр. 246.

Млади Правни факултет у Сарајеву показао је већ видне успехе досад, како у наставном тако особито и у научном раду. Његови наставници су своје научне радове објављивали појединачно, а извесно време је издаван и *Исторископравни зборник* овог факултета. Осећајући, међутим, потребу за пружањем могућности својим члановима да своје озбиљније научне радове објављују у ширем обиму него што им то допуштају досадашње публикације, Факултет је покренуо свој *Годишњак* и тиме се уврстио међу наше старије правне факултете, од којих већ сваки од раније има своју посебну публикацију. Нема сумње да ће тиме овај Факултет потврдити и проширити своје досадашње домете у научном раду, и то се може само свесрдно поздравити, како с ужег факултетског тако и с ширег друштвеног гледишта. Правне и уопште друштвене науке које се гаје на нашим правним факултетима, нажалост, веома су неразвијене, и наши научни радници још увек немају довољно могућности да своје радове, особито веће и неактуелније, а поготову монографије, објављују. Сваки допринос у том погледу је, према томе, драгоцен.

Ако се баци општи поглед на овај *Годишњак*, може се рећи да је утисак задовољавајући. У њему је објављено укупно 14 радова из разних области наука које се гаје на Факултету, а радове су објавили како старији професори тако и млади научни радници, предавачи. Избор тема је углавном из наше савремене стварности, и њима су обухваћена већином важна питања. Висина обраде одговара Факултету и његовом већ лепом утледу. Нема сумње да многе од ових тема захтевају и продубљенију обраду, и ми бисмо лично желели да су чланци већином дужи, како би се таква обрада могла дати. Али се мора такође разумети и оправдана жеља, коју претпостављамо као разлог за краткоћу чланака, да, особито у првим књигама *Годишњака*, буде претстављено што више сарадника и са што више радова.

Први је чланак у *Годишњаку* проф. Д. Крндије: „Потребни рад и вишак рада“. Ту се најпре даје кратко излагање о овим појмовима, да се затим нешто опширније изложи наш привредни систем стопа акумулације и фондова као механизма за одвајање потребног рада и вишка рада и укаже на потребу усавршавања тог система.

Други чланак је проф. др. М. Бајића: „Пословна неспособност и почеци старатељства у римском праву“.

После тога долази чланак проф. др. Х. Чемерлића: „Локална самоуправа у ФНРЈ“. Чланак почиње истицањем важности питања самоуправе у свакој држави. У буржоаској држави буржоазија је у начелу против самоуправе, док се потлачене класе или угњетене нације боре за ову, употребљавајући је као средство за своје учешће у власти. Ако не може спречити те тежње, буржоазија даје самоуправу, задовољавајући на тај начин бар донекле потлачене а истовремено чувајући главну државну власт за себе. Самоуправа у социјалистичкој држави није оруђе класне борбе већ неопходно

средство за остварење народне суверености. Њеним развијањем се доприноси одумирању државе. Пошто је самоуправа нужна за социјализам, то ни законодавац, па чак ни уставотворац, не би смели да је ограничавају; она добија карактер једне врсте изнадуставног начела. Јачање државе, извршено у Совјетском Савезу, са сужавањем самоуправе, спречава одумирање државе. Потом писац прелази на конкретно излагање нашег система самоуправе. У првој фази развоја бирократски апарат је био јак, и одмах се учила нужност развоја демократије и самоуправе, као противтежа том апарату. Зато је у другој фази, која почиње Законом о управљању предузећима од стране радних колектива, проширена демократија и самоуправа постављена као основно уставно начело. Уставна реформа чини од самоуправних локалних органа основ државне организације, и тиме нашу самоуправу истиче као најширу на свету. За ширину самоуправе битне су две ствари: однос према централним органима и надлежност. Самоуправни органи морају имати у надлежности све послове који интересују локално становништво, а морају и бити широко изборни. Код нас је надлежност самоуправних органа стално проширивана, што писац доказује анализом одговарајућих закона о народним одборима. Потом се износи наш систем надзора централних органа над локалним и на крају поново истиче самоуправа као основна установа социјалистичке државе. — Чланак је занимљив нарочито по објашњењу карактера буржоаске самоуправе и истицању идеје надуставности за начело самоуправе. Можда је сувише оштро подвучен момент класне борбе у самоуправи буржоаске државе, јер и сама буржоасија може имати интереса за самоуправу, а што се тиче идеје надуставности, њу треба подробније развити. Можда би чланак добио да га је писац посветио само овој оригиналној идеји уместо што је укратко дао преглед читавог питања самоуправе.

Проф. др. Л. Лучић је у чланку „Нека нерешена питања код привредно-активних занимања“ на занимљив, и са социолошког гледишта, начин обрадио питање да ли су домаћица, студент и ђак привредно активна занимања. Он разматра промене у једном истом занимању зависно од разних друштвено-економских формација и утврђује да су те промене знатне, тако да, на пример, оно занимање које није привредно активно у капитализму може бити привредно активно у социјализму, пошто овде привредно активно занимање није одређено новчаном платом него друштвено корисним радом. Отуд у социјализму треба и домаћицу, односно студента и ђака сматрати као привредно активна занимања. Овакав закључак је несумњиво оправдан.

Проф. др. А. Илић у чланку „Место привредног права у систему социјалистичког права ФНРЈ“ обрађује занимљиво и код нас доста расправљано питање тзв. привредног права као посебне гране права у систему нашег права. Он утврђује да се на идеју о стварању посебне гране привредног права дошло у периоду империјализма, услед појачаног мешања државе у привреду и нагомилвања прописа из те области. Опширно излаже остварење ове идеје после Првог светског рата у Немачкој, износиће разне теорије о разграничењу ове гране права с другим гранама. Налази да се све ове теорије заснивају на методу регулисања као критеријуму за одређивање појма привредног права, јер сматрају да је реч о праву које регулише интервенцију државе у привреди, и стога сматра да су оне погрешне. После излагања стања у совјетском праву, писац излаже положај привредног права код нас, почињући с изношењем противречних мишљења. Сматра да привредно право треба да постоји као посебна грана, чији ће предмет бити социјалистичка привреда, односно односи између социјалистичких привредних орга-

низација. Потом се опширно говори о субјекту привредног права, о уговорима и економској основи привредног права. Расправљајући о положају задруга, сматра, мислимо оправдано, да и односи између задругара спадају у привредно право. Наводећи још извесне формалне заједничке карактеристике свих односа привредног права, писац свој опширан и темељан чланак завршава закључком да је потпуно оправдано са сваког гледишта сматрати привредно право посебном граном права. — Чини нам се да ова расправа проф. Илића коначно решава питање оправданости привредног права у нашем систему права.

Потом следе успели и занимљиви чланци др. В. Спаића: „Наследно право у средњовековној Босни“, др. Б. Перића: „О пробном стажу неких службеника, др. А. Силајџића: „Болест као брачна сметња и као узрок за развод брака“.

Доцент др. Д. Димитријевић у чланку „Кривична одговорност у систему кривичног права“ заступа гледиште да појам кривичне одговорности и његово место у систему кривичног права нису довољно разрађени. Одредивши кривичну одговорност као јединство кривичног дела и кривца, он оправдано инсистира на друштвеном и класном аспекту проблема кривичне одговорности. Потом кратко, исувише кратко, чини нам се, износи схватања кривичне одговорности и њено значење у процесном и материјалном кривичном праву. Прелазећи на значај одређивања места појму кривичне одговорности у систему кривичног права, писац указује на неслагање између теорије и праксе, и утврђује да ни у једном систему није дато одговарајуће место овом појму, наводећи примере за то. Два главна система кривичног права, бипартитни и трипартитни, не дају одговарајуће место појму кривичне одговорности, лишавајући га његове богате садржине. Писац опширно анализира оба система у том погледу, и то је можда најуспелији део чланка. Насупрот томе, сматра да систем социјалистичког кривичног права треба изградити на појму кривичне одговорности, која потпуније обухвата друштвене односе него бипартитнија односно трипартитија, које су настале у капитализму и пате од формално-правног метода. Насупрот томе, појам кривичне одговорности би се разрађивао методом материјализма, покушава и да докаже, не с много успеха, да је наш Кривични законик усвојио кривичну одговорност као основ систематизације. — Чланак је несумњиво занимљив, али нас није убедио да увођење вишег појма кривичне одговорности има заиста тако епохалан смисао да то чини карактеристику социјалистичког кривичног права за разлику од буржоаског. Чини нам се пре свега да је сама конструкција кривичне одговорности као појма који је састављен из два нижа појма (кривичног дела и кривца) неприхватљива. Одговорност је нешто сасвим треће, и она постоји кад постоји кривично дело и кривац, као њене претпоставке, а није из ових састављена. Писац је, чини нам се, ту помешао претпоставке с елементима појаве, што су различите ствари. Разуме се да кад се тачно схвати одговорност, онда она нема никако ни тако велики значај за систематику, нити, још мање, за социјалистичко право, и не може уопште бити везана за преврат у науци кривичног права извршен на основу научног материјализма.

Доцент Х. Филиповић дао је чланак „Кредит у процесу кружног кретања средстава и његов утицај на монетарни оптицај“, а доцент др. С. Ловреновић: „Развојни пут спољне трговине ФНРЈ“.

Предавач А. Салчић је приложио чланак „Однос теорије државе и права према уставном праву“. Ту је утврђено да су по свом предмету теорија државе и права и уставно право две дисциплине, иако се оне често мешају, што се доказује анализом многих истакнутих писаца. Ипак, иако су одвојене, ове две дисциплине су ну-

жно такође и везане у извесној мери. Јер, иако обрађује позитивно право једне државе, уставно право ипак полази од оних основних поставки о држави и праву које даје теорија. Исто тако, треба закључити да се и учење о пролетерској држави, маколико било развијено, мора унети у теорију државе и права, а не може сачињавати део само нашег уставног права. — Поставке у чланку су, мислимо, тачне и обрађене су на довољно исцрпан и јасан начин.

На крају су чланци предавача М. Ерића: „Занатство Босне и Херцеговине под аустроугарском окупацијом“ и стручног сарадника др. М. Семјана: „Глосе о земљишним књигама, турским дефтерима и тапијама“.

Др. Рад. Д. Лукић

HANDWOERTERBUCH DER SOZIALWISSENSCHAFTEN. Herausgegeben von Prof. Dr. E. v. Beckerath (Bonn), Prof. Dr. C. Brinkmann (Tübingen), Prof. Dr. E. Gutenberg (Köln), Prof. Dr. G. Habberler (Cambridge — USA), Prof. Dr. H. Jecht (Münster), Prof. Dr. W. A. Jöhr (St. Gallen), Prof. Dr. Dr. F. Lütge (München), Prof. Dr. A. Predöhl (Münster), Prof. Dr. R. Schaefer (Göttingen), Prof. Dr. W. Schmidt-Rimpler (Bonn), Prof. Dr. W. Weber (Göttingen), Prof. Dr. Dr. Dr. L. v. Wiese (Köln). Redaktion: Prof. Dr. H. Jecht u. Prof. Dr. R. Schaefer. Verlag: Gustav Fischer—Stuttgart, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) — Tübingen, Vandenhoeck u. Ruprecht—Göttingen, 1952-54, 1.-6. Lieferung.

Већ дуже времена осећа се потреба за новим енциклопедиским речником друштвених наука који би узео у обзир промене настале за последње две-три деценије и који би боље одражавао савремени развој поменутих научних дисциплина, јер *Encyclopaedia of Social Sciences* објављена је 1930-35 (послератно издање од 1949 је уствари прештампавање ранијег издања), а последње, четврто издање *Handwörterbuch-a der Staatswissenschaften* изашло је 1923-29. Имајући то у виду, једна група познатих немачких научника узела је на себе иницијативу за израду новог енциклопедског речника. У ту сврху позван је на сарадњу велики број стручњака (преко хиљаду), углавном Немаца (на супрот поменутој америчкој енциклопедији која је у том погледу имала изразито интернационалан карактер). После опсежних припрема, речник је почео да излази 1952 у Западној Немачкој у издању три познате издавачке куће, у свескама од по 160 страна лексиконског формата. Досад је изашло шест свезака које носе редне бројеве по хронолошком реду излажења који се не поклапа са азбучним редом, јер лексикон почиње на три места у азбуци (A, Ha, Re). Кад буде завршено издавање лексикона 1957, како је предвиђено, он ће имати шест књига са укупно око 5.000 страна и једну књигу регистра.

Иако је још рано дати суд о овом новом енциклопедском речнику који је још у току излажења, упоређење са његовим претходником (*Handwörterbuch der Staatswissenschaften*) даје могућност да се већ сад уочи његова основна карактеристика.

С једне стране, његов обим је сведен на половину обима ранијег речника, а с друге стране, његов програм је знатно шири од програма његовог претходника. Док је ранији речник обухватао економско-финансиске науке, статистику, социјалну политику, делимично социологију и право (нарочито привредно важне партије приватног права и основе административног права), дотле нови речник